

تأثیر فضای مجازی بر شهرستان تاکستان «فضای مجازی فرصت ساز یا فرصت سوز؟»

محمد رحمانی^{۱*}

رضا رحمانی^۲

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۱۲/۲۳ تاریخ چاپ: ۱۴۰۰/۰۱/۰۳

چکیده

هدف این پژوهش بررسی تأثیر فضای مجازی در شهرستان تاکستان و معرفی فرصتهایی است که ممکن است فضای مجازی در اختیارمان قرار دهد و معرفی فرصتهایی است که توسط فضای مجازی از بین می‌رود. جامعه هدف این پژوهش مردم شهرستان تاکستان است. این پژوهش، به روش ژرفانگر از نوع کتابخانه‌ای تهیه شده است. این پژوهش با در نظر گرفتن موقعیت‌های گوناگون شهرستان تاکستان به ارائه راهکارهایی می‌پردازد که با آن می‌توان فضای مجازی را به خدمت گرفت و موارد آسیب‌زای آن را معرفی کرده و درصدد حذف آن برآمده است. در مجموع می‌توان نتیجه گرفت فضای مجازی جامعه‌ای تازه تاسیس است که برای خود فرصت‌ها و تهدیداتی دارد؛ در صورت شناخت آن و به خدمت گرفتن آن می‌توان ضمن حذف تهدیدات آن را به فرصت مناسب جهت نیل به اهداف و مقاصد به خدمت گرفت. اگرچه فضای مجازی می‌تواند فرصت ساز برای جامعه به خصوص جوانان باشد، اما در مرحله عمل بسیاری از سیاست‌های ترسیم شده عملی نمی‌شوند؛ و می‌بایست علاوه بر ترمیم نقاط ضعف برنامه کلی به شیوه اجرای صحیح آن توجه خاص گردد.

واژگان کلیدی

فضای مجازی، شهرستان تاکستان، فرصت‌ها، تهدیدات

۱- دانشجوی دکتری زبان و ادبیات فارسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد زنجان، زنجان، ایران. (elmfarhang@chmail.ir)

۲- کارشناسی ارشد حقوق خصوصی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تاکستان، تاکستان، ایران.
(Rezarahmani35@yahoo.com)

مقدمه

مقام معظم رهبری درباره اهمیت فضای مجازی می‌فرمایند: دستگاه‌های مختلفی در فضای مجازی حضور دارند اما حضور در این فضا باید یک حضور جریان‌ساز باشد، ضمن این که بهترین راه شناسایی و ارتباط با گروه‌های مؤثر فرهنگی و یافتن سؤال‌ها و سرخ‌های فکری آنان، استفاده از فضای مجازی است (سایت باشگاه خبرنگاران).

پیشرفت و توسعه در زمینه فناوری اطلاعات و ارتباطات با سیگنال‌های فرا ملی موجب پدیده‌ای بین‌المللی به نام «فضای مجازی» گردیده است. فضای مجازی که بر اثر وقوع انقلاب در عرصه اطلاعات و ارتباطات در جامعه بشریت ظهور کرده‌اند، همه ساحات و ابعاد زندگی را تحت تاثیر عمیق قرار داده است. از طرفی ظهور این فناوری‌ها باعث رشد و توسعه در عرصه‌های فردی، فرهنگی، سیاسی و اقتصادی شده اما از سویی دیگر آسیب‌هایی نیز بر این حوزه‌ها وارد نموده است؛ از مهم‌ترین آسیب‌های فردی وارده از فضای مجازی می‌توان به افسردگی، آسیب‌های جسمی و جنسی، اعتیاد، کاهش خلاقیت، دوشخصیتی شدن، کاهش خویش‌داری و خودشیفتگی اشاره نمود؛ در بخش اجتماعی نیز آسیب‌هایی را در محور ازدواج، خانواده، صلۀ‌رحم، حریم خصوصی، اشاعه سریع فحشا، شایعه پراکنی، شکاف نسلی و مسئولیت‌پذیری ایجاد نموده است؛ در بخش فرهنگی نیز اعتقادات، باورها، سبک اجتماعی و... را تحت الشعاع قرار داده است. در آسیب‌های سیاسی نیز فضای مجازی به عنوان پیشرفته‌ترین سلاح جنگ نرم گردیده است. در موضوع اقتصاد نیز فضای مجازی عاملی در تسریع و تسهیل فسادهای مالی، بی‌ثباتی اقتصاد ارزی در جامعه، رواج بازارهای قمار، تسریع در روند افزایش تورم، فضایی برای ایجاد مشاغل کاذب و نقض حقوق مالکیت فکری و معنوی گردیده است. با توجه به اینکه حذف رسانه‌ها و در راس آن فضای مجازی از زندگی دیجیتال قرن ۲۱ غیر ممکن است، اما با آسیب شناسی این فضا در حوزه‌های مزبور و ارائه راهکارهای کاربردی جهت مقابله با آن می‌توان از این ابزار در راستای تحقق اهداف عالی جامعه قدم نهاد؛ از مهم‌ترین راهکارهای کاربردی که در این پژوهش به آن پرداخته شده می‌توان بصیرت‌افزایی، مدیریت زمان، الگوسازی، بومی‌سازی، احیای فرهنگ ملی-اسلامی، پدافند غیر عامل فضای مجازی، ساخت متعدد شبکه‌های مجازی، تدوین و تنظیم قوانین حقوقی فضای مجازی و نظارت و سنجش را می‌توان برشمرد.

بیان مسئله

آنچه که سبب شد تا در صدد این پژوهش باشیم دغدغه نسبت به تاثیر فضای مجازی بر شهرستان تاکستان است. فضای مجازی امروزه ابعاد مختلف زندگی انسان‌ها را تحت تاثیر قرار داده است. شهرستان تاکستان به عنوان یکی از شهرستان‌های توسعه یافته و از مراکز نزدیک به پایتخت، دسترسی زیادی به فضای مجازی دارد. فضای مجازی جنبه‌های گوناگون فرصت‌سازی و فرصت‌سوزی دارد. ما در این پژوهش برآنیم تا با معرفی نقاط قوت فضای مجازی به فرصت‌سازی دست یازیم و با شناسایی آسیب‌ها و نقاط منفی آن از مشکلات متعدد ناشی از آن و فرصت‌سوزی جلوگیری نماییم.

پیشینه

به دلیل اهمیت موضوع فضای مجازی تحقیقات و پژوهش‌های گوناگونی در این حوزه صورت گرفته که به برخی از مهم‌ترین آن‌ها می‌پردازیم:

عصاره، علیرضا؛ امام جمعه، محمد رضا؛ جمشیدی توانا؛ اعظم. (۱۳۹۵)، تجارب دانشجو معلمان از نقش مربی در پیوند نظر و عمل در برنامه کارورزی، نظریه و عمل در برنامه درسی، سال چهارم شماره ۷

کتاب:

۱- سبک زندگی در عصر فضای مجازی، تالیفی از اندیشکده برهان

۲- زندگی دینی در فضای مجازی، نوشته زهره و زینت آیت اللهی

۳- آسیب شناسی فضای مجازی از حسین وزیری ستا

۴- آسیب شناسی فضای مجازی اثری از صاحب نادر، علیرضا گلشن، حسین سلیمانزاده

پایان نامه ها

۱- اخلاق کاربر در فضای سایبر با توجه به تغییرات فناوری های نوین ارتباطی از فرشاد عریضی

۲- فرصت ها و تهدیدهای روابط اجتماعی در فضای مجازی با تاکید بر آراء تربیتی، نوشته فاطمه مهری

۳- چالش های فقهی و حقوقی شبکه های اجتماعی در فضای مجازی با تاکید بر تاثیر گذاری آن بر حریم خصوصی خانواده به قلم مریم جعفر مرادپور

۴- آسیب شناسی دینی نو شبکه های اجتماعی بر زنان مسلمان در حوزه خانواده و جامعه از ملیحه امیری

مقالات:

۱- آسیب شناسی فضای مجازی و خانواده از حمید جعفریان یسار، ناهید خدایاری و لیلا حسنزاده

۲- توهین در فضای مجازی از سمیرا دیباجی

۳- توهین در فضای مجازی از سمیرا دیباجی

۴- آسیب های فضای مجازی در خانواده ایرانی از اکرم صالحزاده و حمیرا احمد

اهداف

پژوهش پیش رو با هدف تاثیر فضای مجازی بر شهرستان تاکستان با رویکرد شناسایی فرصت ها و تقویت آن ها و حذف نقاط ضعف و آسیب شناسی نقاط ضعف آن است؛ و به ارائه راهکار های عملی در این خصوص پرداخته و پس از جمع آوری اطلاعات درصدد ارائه راه حل و پیشنهادات عملیاتی است.

روش پژوهش

این پژوهش، به روش ژرفانگر از نوع کتابخانه ای است. تحقیق ژرفانگر به یک موضوع واحد در ابعاد گوناگون و دقیق می پردازد. پژوهش هایی که از علل و عوامل سخن بگویند و مسائل را به طور عمقی بشکافند و فقط در سطح حرکت نکنند از این نوع هستند. (حمید مستخدمین حسینی، ۱۳۹۴، ۵۶)

مبانی نظری

تمام مخلوقات دارای دو جنبه مثبت و منفی هستند؛ یعنی می توان برای آن فواید و مضراتی دانست. فضای مجازی نیز از این امر جدا نیست؛ این فضا گذشته از نوع کارکرد خود توانایی های مثبت و منفی دارد. به عبارتی فضای مجازی را می توان هم برای نیل به اهداف مفید به کار برد و هم برای وصول به اغراض منفی استفاده نمود. آنچه که سبب این نوع

استفاده‌ها می‌گردد، اندیشه‌های تولید کننده و مصرف کننده است. با این حال راه‌های گوناگونی وجود دارد تا بوسیله آن بتوان راه‌های مثبت را شناخت و آن‌ها را تقویت کرد و راه‌های منفی را یافت و پیشگیری کرد.

یافته‌ها

فضای مجازی: فضایی تئوری و علمی است که ارتباطات کامپیوتری در آن رخ می‌دهد. این واژه در دهه ۱۹۸۰ وارد ادبیات علمی - تخیلی شد و در دهه ۱۹۹۰ رایج شد. در این دوره، شبکه و مخابرات دیجیتال سریعاً در حال رشد بود و لفظ «فضای مجازی» می‌توانست بسیاری از ایده‌ها و پدیده‌های نوظهور را نمایندگی کند که به صورت مستقیم و غیر مستقیم نمایندگی می‌کند. با این که نباید فضای مجازی را با اینترنت اشتباه گرفت، از این لفظ غالباً در اشاره به اشیا و شخصیت‌هایی که تا حد زیادی در خود شبکه مخابراتی وجود دارد به کار می‌رود. بر اساس این تعبیر، اتفاقاتی که در اینترنت رخ می‌دهد در «فضای مجازی» به وقوع می‌پیوندد نه جاهایی که شرکت کنندگان یا سرورها به طور فیزیکی واقع شده‌اند (سایت دانشنامه ویکی پدیا).

همان طور که اشاره گردید فضای مجازی دارای دو جنبه مثبت و منفی است و هر کدام از این جنبه‌ها تاثیرات فراوانی بر شهرستان تاکستان دارند. ما در ادامه ضمن شناسایی نقاط مثبت و منفی و چگونگی تاثیر گذاری آن‌ها به ارائه راه کار متناسب با هر کدام می‌پردازیم:

جنبه مثبت

در سال‌های اخیر شبکه‌های اجتماعی به عنوان بزرگترین دستاورد اینترنت و فضای مجازی به دلایل مختلف از جمله نامحدود بودن ارتباطات، بی هویت بودن، آزادی بسیار زیاد، بی مکانی و بی زمانی کاربران و ... با اقبال عمومی مواجه شده و هر کدام به تناسب اهداف خود، فعالیت‌هایشان را گسترش داده‌اند.

از جمله مواردی که می‌توان از آن‌ها به عنوان فرصت و به تعبیری، نقاط قوت استفاده از فضای مجازی نام برد عبارتند از:

۱- عمومی بودن فضای مجازی که به هر فردی در هر نقطه از جهان امکان می‌دهد از طریق این فناوری به آسان‌ترین وجه، جدیدترین اطلاعات مورد علاقه خود را بدست آورد و مرزهای جغرافیایی یا سیاسی تاکنون نتوانسته جلوی استفاده از فضای مجازی و گسترش روزافزون آن را بگیرد.

۲- کاهش هزینه‌های اقتصادی، اجتماعی و ... با استفاده از امکانات موجود در فضای مجازی که در بسیاری از روابط اقتصادی و اجتماعی دیگر نیازی به مراجعه‌ی حضوری برای خرید کالا یا خدمات نیست و طبیعی است که این امر باعث کاهش قابل توجهی از هزینه‌های اقتصادی می‌شود. کاهش رفت و آمدهای غیر ضروری درون شهری و در نتیجه کاهش مصرف انرژی و کاهش آلودگی هوا. همچنین کاهش مصرف کاغذ و هزینه‌های چاپ و نشر و سایر هزینه‌ها با استفاده از امکانات موجود در فضای مجازی.

۳- دستیابی آسان به آخرین اطلاعات تخصصی در زمینه‌های مختلف اعتقادی، اجتماعی، اقتصادی، هنری و ... که در سطح جهان بصورت مقاله، کتاب، نرم افزار و ... در سطح جهان منتشر می‌شود.

- ۴- تبادل اطلاعات و تعاملی بودن روابط و ارتباطات در فضای مجازی بدون محدودیت‌های حاکم بر دیگر رسانه‌ها که معمولاً در آن‌ها عده‌ای گوینده و نویسنده هستند و جمع دیگری صرفاً شنونده و خواننده
- ۵- جذابیت و تنوع در فضای مجازی و مخاطب محور بودن اغلب داده‌ها در آن، بطوری که امکان نظرسنجی و ارزیابی در این فضا برقرار و به روزتر است و این توانایی را به داده‌پردازان می‌دهد که از آخرین خواسته‌های مخاطبان خود مطلع گردند که این امر در کنار تنوع و جذابیت فضای سایبری تأثیر بسزایی در جذب مخاطب دارد.
- ۶- گسترش عدالت رسانه‌ای: در گذشته فقط افراد خاصی آن‌هم در شهرهای بزرگ می‌توانستند به مطبوعات و نشریات دسترسی داشته و از اخبار روز و رویدادهای اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و... مطلع شوند و حال آنکه با وجود فضای مجازی و فناوری‌های گوناگون اطلاعاتی و ارتباطاتی، تمام افراد حتی در دورترین نقاط نیز می‌توانند به شکل برابر، از این اطلاعات مطلع و از آن بهره‌بردار می‌کنند.
- ۷- گسترش تعاملات و تبادل نظرها با سرعت بسیار بالا در فضای مجازی و بخصوص در «شبکه‌های اجتماعی» که این امکان را فراهم می‌سازد که افراد به تبادل آراء و افکار پردازند و...
- این موارد و مزایای احتمالی دیگر فضای سایبری، باعث گرایش هرچه بیشتر افراد به حضور در فضای مجازی شده و فراگیری آن را بشدت افزایش داده است؛ اما در شهرستان تاکستان به دلیل برخورداری از برخی از پتانسیل‌های گوناگون امکان استفاده بیش‌تر از این فرصت وجود دارد.

گردشگری مجازی

این منطقه که امروزه به نام تاکستان شناخته می‌شود تاریخی بس قدیمی دارد و با اولین اندیشکده‌های زندگی اجتماعی بشر ریشه درهم دوانیده است. آن‌چه که از قراین و آثار بدست آمده برمی‌آید دهستان‌ها و نواحی که امروز سرزمین تاکستان را تشکیل می‌دهند قدمتی بسیار دارند و در زمان استیلای ماد جزء سرزمین‌های اصلی این حکومت بوده است. با توجه به شواهد و آثاری که در کاوش‌های باستان‌شناسان در تپه‌خله‌کو به دست آمده سابقه آن به ۱۰۰۰۰ سال پیش برمی‌گردد. همین پیگردی علمی تاکستان را جزء قدیمی‌ترین شهرهای ایران و حتی جهان قرار می‌دهد. تاکستان قدیمی -ترین شهر بزرگ منطقه بوده و قدیمی‌ترین آثار باستانی پابرجا و استوار استان را در خود جای داده است. (رضا رحمانی، ۱۳۹۰، ۱۵۷)

از سوی دیگر شهرستان تاکستان از منظر طبیعی جایگاه ویژه‌ای دارد. این شهرستان از نظر مورفولوژی از دو قسمت کوهستانی و دشت تشکیل شده است. دشت تاکستان که دنباله دشت قزوین است و از رسوبات آبرفتی تشکیل شده و از ویژگی کیفیت برتر برخوردار است؛ و در بخش کوهستانی، آتشفشان‌های پیر و جوان و توده سنگ‌های نفوذی، دیده می‌شود. این کوه‌ها به عهد ائوسن میانی تعلق دارند. (بهمن رحمانی، ۱۳۹۰، ۵۸)

از نظر محصولات کشاورزی شهرستان تاکستان با تکیه بر وجود عوامل مساعدی چون آب‌های سطحی، سفره‌های زیر زمینی، زمین‌های حاصل‌خیز و دسترسی به عوامل ارتباطی و بازار مصرف، یکی از قطب‌های مهم کشاورزی است. گذشته از محصولات زراعی، در تولیدات باغی، کل باغات تاکستان نزدیک به ۲۵۰۰۰ هکتار اندازه‌گیری شده که

۱۸۹۵۰ هکتار آن باغ انگور و بقیه محصولات باغی دیگر است. (رضا رحمانی، ۱۳۷۷، ۶۸) باغات شهرستان تاکستان ۷۵ درصد از باغات انگور استان قزوین به واسطه شهرستان تاکستان از لحاظ سطح کشت در کشور مقام سوم و از نظر تولید مقاوم مقام دوم را به خود اختصاص داده است. (منصور رحمانی، ۱۳۸۶، ۴۶) در تاکستان بیش از ۳۰ گونه انگور برداشت می‌شود که در نوع خود قابل توجه است.

همین طور تاکستان از نظر ویژگی‌های صنعتی (شهرک صنعتی تاکستان)، معادن (وجود معادن متعدد)، صنایع دستی (وجود صنایع دستی و گردشگری فراوان) و گردشگری (باغات انگور فراوان و بناهای تاریخی زیاد)، فرهنگی (پایتخت تات‌های جهان)، اقتصادی (بازار فروش مناسب و تولیدات قابل توجه) و اجتماعی قابل توجه است.

روی هم رفته شهرستان تاکستان با وجود ظرفیت‌های بالا لیکن به دلیل عدم معرفی صحیح خود نتوانسته جایگاه مناسب خود را پیدا کند. اگر فضای مجازی در جهت معرفی هر چه بیش تر شهرستان به کار گرفته شود می‌تواند در این هدف مفید واقع گردد. یکی از این موارد می‌توان به ایجاد سایت گردشگری اشاره کرد که به نوعی گردشگری مجازی به حساب می‌آید.

گردشگری الکترونیک E-tourism مقوله ای جدید و نوپا است. این نوع از گردشگری برپایه فناوری اطلاعات و ارتباطات است و ابزاری است که از طریق آن گردشگر می‌تواند در کوتاه ترین زمان و با کم ترین امکانات و هزینه به یک مکانی خاص سفر کرده و جاذبه‌های گردشگری و ظرفیت‌های گردشگری را شناسایی نماید و در حقیقت عبارت است از بکارگیری فناوری نوین برای ارائه سرویس‌های مورد نیاز گردشگران.

گردشگری مجازی دارای ویژگی‌هایی می‌باشد که آن را از سایر گردشگری‌ها متمایز و خاص می‌کند. مهم-ترین ویژگی‌های این نوع گردشگری عبارتند از: عدم محدودیت زمانی، عدم محدودیت مکانی، عدم محدودیت فضا، عدم مواجهه با موارد غیر قابل پیش بینی چون خرابی شرایط آب و هوا، مسدودی جاده‌ها و ...

گردشگری الکترونیک این فرصت را برای تمامی افراد از هر قشر و طبقه اجتماعی فراهم می‌آورد تا به سفر بروند و از مناطق دیدنی بازدید کنند، صنعتی قابل توجه و مهم است. مهم ترین مزایای استفاده از این مقوله گردشگری عبارتند از: قابلیت تبادل اطلاعات در کم ترین زمان، قابلیت استفاده از گردشگری آنلاین برای تبلیغات و بازاریابی، قابلیت مشورت آنلاین قبل از سفر، قابلیت توسعه ارتباطات و روابط ملت‌ها به صورت مستقیم و راحت، انتشار اطلاعات چند رسانه ای به صورت صوتی و تصویری و ویدئویی از مناطق مختلف گردشگری، ظرفیت سازی برای به اشتراک گذاشتن اطلاعات مجازی گردشگران با توریست‌های آماتور، معرفی فرصت‌های اقامتی رایگان، معرفی فرصت‌های اقامتی ارزان، معرفی ظرفیت‌های حمل و نقل ارزان، کاهش مسائل زیست محیطی و ارتقای توسعه پایدار، کاهش ترافیک و تردهای غیرضروری، کاهش نیاز به مدیران تور و راهنمایان آموزش دیده برای معرفی امکان گردشگری، کاهش صف‌های طولیل تهیه بلیط، کارآفرینی دیجیتالی در عرصه گردشگری، صرفه جویی در وقت، حفاظت از میراث فرهنگی به دلیل کاهش تماس مستقیم و... (سایت گردشگری مجازی).

اداره الکترونیکی

مردم هر روزه جهت انجام امور اداری و رفع مشکلات خود به ادارات مراجعه می کنند که با این کار علاوه بر هزینه زمان، هزینه های مادی نظیر مصرف سوخت، استهلاک وسایل نقلیه، ایجاد ترافیک، کم کردن بازدهی کارمندان و... را می انجامد اما با ایجاد سامانه های الکترونیکی برای ادارات می توان در هزینه های از این دست صرفه جویی کرد و بر کارمندی آن افزود زیرا کارها دقیق تر و با کم ترین دست کاری قابل انجام هستند. همچنین ادارات و مسئولین برای ارائه اخبار، پیام ها، دستاوردها و مطالبات خود از مردم می توانند با کم ترین هزینه بیشترین بهره برداری را داشته باشند.

سامانه آموزشی

هر ساله شهروندان فرزندان خود را جهت کسب دانش، مهارت اندوزی و تربیت راهی مدارس می نمایند. این دانش آموزان خواسته یا ناخواسته وارد فضای مجازی می شوند. باید توجه داشت که اینترنت دامنه گسترده ای است که محدودیت سنی ندارد و دانش آموزان بدون هیچ مانعی می توانند به هر مطلبی دست پیدا کنند. این امر سبب نا امنی در فضای مجازی می گردد؛ اما با ایجاد سامانه آموزشی برای دانش آموزان می توان علاوه بر امنیت فضای مجازی برای آنان از دسترسی اطلاعات مفید به آنان مطمئن شد. سامانه ای که مخصوص دانش آموزان ایرانی است و اطلاعات وارد شده در آن توسط مراقبین رصد می گردد و امکان گرفتاری در آن بسیار کم تر است.

کتابخانه و موزه الکترونیکی

بسیاری از اهالی شهرستان متون کهن، اشعار، مطالب مفید، تصاویر و نگاره هایی دارند که به دلیل عدم امکانات و هزینه بر بودن نمایشگاه امکان معرفی آنها و ارائه آنها را ندارند اما به وسیله کتابخانه و موزه الکترونیکی علاوه بر این که می توان این آثار را در دسترس علاقمندان قرار داد، می توان آنها را به نام صاحبانشان ثبت کرد و از سرقت آنها جلوگیری کرد. همچنین می توان با انجام تبلیغات در این راستا درآمدزایی کرد و از صحت و سلامت اطلاعات نیز اطمینان حاصل کرد. با این کار می توان آثار علمی مرتبط با شهرستان را نیز نشر داد و بر سواد عمومی افزود.

نظرسنجی مجازی

هر اقدامی که از سوی مسئولین انجام می شود بسته به نوع آن برای خود موافقین و مخالفینی دارد که معمولاً پس از انجام پروژه آشکار می شود. یکی از قابلیت های فضای مجازی نظرسنجی الکترونیکی است که علاوه بر فراگیر بودن، ارزان نیز هست. مسئولین می توانند پیش از انجام کاری طرح را به نظرسنجی قرار دهند و پس از بررسی کم و کیف نظرات دست به اقدام بزنند با این کار هم می توان از آراء همشریان مطلع گشت و هم نارضایتی ها را به حداقل رساند.

آموزش مفاهیم و ارزش ها

فضای مجازی به دلیل داشتن تنوع زیاد و هزینه کم یکی از دسترس ترین منابع به افراد است. از سوی دیگر بسیاری از ارزش ها و آداب سنن قدیمی با فراگیر شدن فضای مجازی در حال رخت بر بستن هستند. ما می توانیم با به خدمت گرفتن این فضا جهت تثبیت ارزش ها و عقاید گام برداریم. یکی از این کارها ایجاد بازی های مجازی است؛ مثلاً بازی آموزش

لغات تاتی، اشعار تاتی، امثال و حکمت‌های تاتی است؛ که فراگیر ضمن انجام بازی به طور خواسته و ارادی، به طور غیرارادی به فراگیری مواد آموزشی دست می‌یابد.

بازار محلی

مردم شهرستان تاکستان به دلیل سلیقه‌مندی و هنرمندی معمولاً تولیدات مختلفی از صنایع دستی و فرهنگی تا محصولات غذایی و... دارند. گاهی علاقه دارند مازاد تولید شخصی خود را به بازار ارائه کنند تا با این کار علاوه بر جلوگیری از اسراف دست به درآمدزایی نیز بزنند لیکن به دلیل نبود چنین محلی از این امکان محروم هستند؛ اما اگر در این راستا فضای مجازی به خدمت گرفته شوند می‌توان محلی جهت این عرضه و تقاضا زیر نظر مسئولین ذی صلاح باشد. تا هم از بی‌نظمی و هنجارشکنی جلوگیری شود و هم محصولات محلی به سهولت عرضه گردد.

جنبه منفی

لازم به توضیح است که نگاه تک بعدی به هر وسیله و دستاورد بشری، چه مثبت باشد و چه منفی، باعث دوری انسان از حقیقت آن موضوع می‌شود و موضوع اینترنت و فضای مجازی از این امر مستثنی نیست.

زمانی که اینترنت و دیگر ابزارهای نوین ارتباطی، تولید و مورد استفاده قرار گرفتند بسیاری از افراد بر این باور بودند که سهولت در برقراری ارتباطات بزرگ‌ترین دستاورد برای بشر است، اما حقیقت آن است که فناوری‌های نوین ارتباطی در کنار خدماتی که برای سهولت ارتباطات انسانی داشته‌اند، آسیب‌های بسیاری را نیز به جامعه بشری تحمیل نموده‌اند.

اطلاع یافتن کاربران از آسیب‌های اجتماعی و تهدیدات فضای مجازی می‌تواند در پیشگیری از پیامدها و کاهش اثرات مخرب این فضا بسیار موثر باشد. پیامدهایی مانند دور کردن افراد خانواده از یکدیگر، ایجاد اعتیاد روانی، به خطر افتادن امنیت شخصی، طلاق عاطفی، ایجاد روابط خارج از چارچوب خانواده، بلوغ زودرس، کاهش روابط و تعاملات اجتماعی از جمله اثرات مستقیم و غیرمستقیم فضای مجازی شمرده می‌شوند.

صاحب نظران و پژوهشگران علوم انسانی معتقدند که ورود اینترنت به فضای زندگی انسان‌ها در کنار مزایا و محاسن غیر قابل کتمان، باعث بوجود آمدن یکسری دغدغه‌ها و نگرانی‌ها شده و روابط افراد را بشدت تحت تاثیر قرار داده است که باختصار به بعضی از آنها اشاره می‌شود:

۱- القای فرهنگ لیبرال دمکراسی: مهمترین آسیب وارده از ناحیه فضای مجازی به جوامع بشری، هضم فرهنگ‌های اصیل بومی در فرهنگ «لیبرال دمکراسی» غرب است و این آسیب رسانی در تمام جوامع، موضوعیت داشته و محدود به جامعه و یا اقلیتی خاص نمی‌شود.

۲- ایجاد آشفتگی در خانواده‌ها: شکستن حرمت‌ها و قبح‌شکنی از گناهان همراه با ایجاد آشفتگی در اصلی‌ترین عنصر سازنده‌ی جامعه یعنی «نهاد خانواده» که این کار با هدف از بین بردن نقش سازنده خانواده در تربیت فرزندان صورت می‌گیرد.

۳- افزایش هنجارشکنی در جامعه: ویژگی‌های فضای مجازی موجب بالا رفتن آمار جرم و اعمال مجرمانه و تشدید آسیب‌های اجتماعی شده و ارزش‌های انسانی مانند اخلاق خانوادگی، حیا، حریم خصوصی، آموزه‌های سنتی و آداب

و رسوم فرهنگی را مورد تاخت و تاز قرار داده است که نتیجه این تهاجم، درگیر نمودن نهاد خانواده با چالش های و تهدیدات جدی و کم رنگ شدن بسیاری از «ارزش های اجتماعی» برای افراد است.

۴- کم رنگ شدن نقش نظارتی خانواده‌ها: بسیاری از والدین به دلیل ویژگی های خاص فضای مجازی و نو بودن این پدیده، فرصت و یا توان کافی برای شناخت دقیق این فضا و کاربردهای آن را به دست نیاورده اند که این عدم آشنایی با فضای سایبری در کنار استفاده روزمره نوجوانان و جوانان و حتی کودکان از این فضا باعث شده است که یک فضای محرمانه و خصوصی بدون احساس وجود ناظر برای فرزندان ایجاد شود و آن‌ها بدون دغدغه به سایت‌ها و احیاناً شبکه‌های مختلف مجازی دسترسی یافته و به دلیل ویژگی های سنی و کنجکاوی های خود، از فضاهای ناسالم موجود در اینترنت متأثر شوند که این مساله در بلند مدت باعث تغییر رفتار فرد و به تبع آن جامعه می‌شود که معمولاً در مغایرت با عرف و ارزش های سنتی خانواده‌ها است.

۵- تعارض ارزش‌ها و باورهای اجتماعی: ورود اینترنت همراه با ارزش های غربی، چالش های جدیدی را در جوامع مختلف به وجود آورده است. قدرت‌های غربی و صاحبان بزرگ کارتل های اقتصادی از ظرفیت‌های فضای مجازی برای نیل به اهداف خود سوء استفاده کرده و در تلاش هستند که با حاکمیت ایدئولوژی «سرمایه داری» تمامی حوزه های سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی سایر جوامع را پذیرای عقاید خود سازند.

۶- اختلال در شکل گیری شخصیت: عناصر سه گانه هویت، یعنی خود شخص، فرهنگ و جامعه، در تکوین شخصیت هر فرد نقش مهمی را ایفا می‌کنند. از آن جا که فضای سایبری، صحنه ای فرهنگی و اجتماعی است که کاربر را در موقعیت های متنوع، نقش‌ها و سبک های زندگی قرار می‌دهد، زمینه‌ای است برای آسیب پذیری شخصیت کاربر و در بسیاری از مواقع، چند شخصیتی شدن فرد می‌شود.

۷- به خطر افتادن حریم شخصی: گردانندگان شبکه های اجتماعی با تجاوز به حریم خصوصی کاربران تجاوز کرده و اطلاعات شخصی افراد را در اختیار مراکز اطلاعاتی و امنیتی، شرکت های تجاری و سایر مراکز متقاضی قرار می‌دهند. در هنگام نصب برنامه شبکه های اجتماعی، کاربر به سایت مربوطه اجازه می‌دهند تا اطلاعات شخصی او را با منابع خارجی به اشتراک بگذارد؛ بدون اینکه تنظیماتی بری غیر فعال کردن این موضوع وجود داشته باشد.

۸- شکاف نسل‌ها: استفاده از اینترنت شکاف میان نسل‌ها را بیشتر کرده و با ورود وسایل و تکنولوژی‌های جدید به عرصه خانواده‌ها، شاهد هستیم که اعضای خانواده ساعت های متمادی در کنار یکدیگر می‌نشینند، بدون آنکه حرفی برای گفتن داشته باشند. امروزه نشست های خانوادگی که در آن والدین و فرزندان درباره موضوعات مختلف خانوادگی و کاری با هم گفتگو کنند، رو به کاهش است. روابط موجود میان والدین و فرزندان رو به سردی گرائیده و دو نسل به دلیل داشتن تفاوت‌های اجتماعی، زندگی را از دیدگاه خود تفسیر می‌کنند.

۹- اعتیاد به اینترنت: یکی از آسیب های اینترنت، اعتیاد به آن است که افراد معتاد به این ابزار، به علت استفاده افراطی از اینترنت، با معضلات زیادی گریبان گیر هستند و این نوع اعتیاد مدرن، در جامعه ما نیز با گسترش روزافزون استفاده از

اینترنت، رشد فزاینده‌ای پیدا کرده است که خود آغاز یک آسیب بزرگ برای نیروی انسانی کشور است. قابل ذکر است که ترک این نوع اعتیاد، سخت‌تر و پرهزینه‌تر از سایر اعتیادها است.

۱۰- گسترش ارتباطات نامتعارف و سوء استفاده‌های جنسی: اینترنت به دلیل تسهیل ایجاد روابط دوستانه و عاشقانه، زمینه رفتارهای غیر اخلاقی را فراهم ساخته و موجب سهولت خیانت در روابط زناشویی و ایجاد روابط نامشروع و همچنین سوء استفاده جنسی شده است.

پیشنهادات و راه‌کارها

به منظور پیشگیری و کاهش آسیب‌های اجتماعی در فضای مجازی راهکارهایی مطرح شده اند که در صورت اجرای به موقع و مناسب می‌توانند ثمر بخش واقع شوند:

۱- افزایش سواد رسانه‌ای: سواد رسانه‌ای مجموعه‌ای از مهارت‌های قابل یادگیری است که به توانایی دسترسی، تجزیه و تحلیل و ایجاد انواع پیام‌های رسانه‌ای اشاره دارد و یک مهارت ضروری در دنیای امروزی به شمار می‌رود. برای حرکت در محیط رسانه‌ای پیچیده امروز باید قادر به درک بهتر پیام‌های رسانه‌ای باشیم.

افراد، با سواد رسانه‌ای قادر به کشف پیام‌های پیچیده‌ی موجود در محتوای تلویزیون، رادیو، روزنامه‌ها، مجلات، کتاب‌ها، بیلبوردهای تبلیغاتی، اینترنت و سایر رسانه‌های مستقل خواهند شد. آن‌ها هم‌چنین می‌توانند رسانه‌های خود را ایجاد کرده و در شکل‌گیری فرهنگ رسانه‌ای مشارکت فعالانه داشته باشند، این امر سبب می‌شود مردم از حالت مصرفی خارج شده، از رسانه‌ها به صورت هوشمندانه‌ای بهره‌مند شوند. (سایت سواد رسانه‌ای)

۲- در بخش کودک و نوجوان می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

با توجه به اینکه بیشتر استفاده کنندگان از فضای مجازی نوجوانان و جوانان هستند، فرهنگ سازی برای کاهش پیامدهای آن ضروری است. لذا اطلاع رسانی، آموزش نحوه استفاده صحیح از این فناوری می‌تواند مؤثر واقع گردد. برگزاری کلاس‌های آموزشی در مدارس جهت آگاهی دادن به نوجوانان و جوانان در مورد مزایا و معایب فناوری‌های جدید و نحوه‌ی استفاده‌ی صحیح از آن‌ها.

۳- در زمینه والدین می‌توان گفت:

تشویق به شرکت در فعالیت‌های اجتماعی و تقویت این گونه رفتارها توسط والدین. گذراندن اوقات بیشتری با فرزندان در فضای بیرون از خانه به طوری که فرزندان از نظر عاطفی، احساس خلأ نکنند و جهت جبران این کمبود به فضای مجازی پناه نبرند.

۴- فرهنگ سازی

استفاده از ظرفیت‌هایی همچون رسانه‌های دیداری و شنیداری، روزنامه‌ها، مجلات، نشریات برای نهادینه شدن فرهنگ سایبری.

برگزاری جلسات آموزشی از سوی مصادر امور فرهنگی در شهرستان به منظور آشنا نمودن و اطلاع رسانی به والدین در مورد فناوری‌های جدید به ویژه اینترنت و شبکه‌های اجتماعی مجازی.

پخش آگهی‌های آموزنده از سوی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی در رادیو و تلویزیون در جهت افزایش آگاهی خانواده‌ها در خصوص خطرات ناشی از اینترنت.

ساخت و پخش فیلم‌ها و سریال‌هایی با موضوع اینترنت و مزایا و معایب آن.

۵- حاکمیتی

وضع قوانین سختگیرانه‌تر جهت برخورد با مجرمان جرایم اینترنتی و اجرایی نمودن این قوانین.

آگاهی و هوشیاری بیشتر پلیس سایبری در مورد انواع جدید جرایم رایانه‌ای و اقدام در جهت نا کارآمد کردن دسیسه‌های دشمنان در این زمینه.

طراحی بازی‌های رایانه‌ای به گونه‌ای که در آن‌ها انواع خطرات موجود در فضای مجازی و راهکارهایی جهت آشنایی و مقابله با آنها تعبیه شده است.

طراحی و تدوین بخشی در کتاب‌های درسی در ارتباط با آشنایی دانش‌آموزان با فناوری‌های جدید، اینترنت و خطرات بالقوه آن‌ها.

استفاده از آموزه‌های دینی از جمله امر به معروف و نهی از منکر به عنوان نوعی کنترل اجتماعی توسط هر شخص. هنجارسازی‌های مثبت و ترویج فرهنگ استفاده از اینترنت و فضای مجازی. (سایت فرمانداری سقز)

نتیجه‌گیری

تکنولوژی‌های جدید ارتباطی و به خصوص فضای مجازی، در عین اینکه کاربردهای مثبت داشته و مخاطب را از رخدادهای و وقایع مطلع نمایند، محدودیت‌ها و امکاناتی را در خود دارند که کاربر را به خود وابسته کرده و امکان تحلیل را از وی سلب می‌نمایند. شهرستان تاکستان با داشتن ظرفیت‌های بالای اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و... می‌تواند با شناخت توانایی‌ها و قابلیت‌ها و به خدمت گرفتن فضای مجازی به اهداف خود از قبیل گردشگری مجازی، اداره الکترونیک، سامانه آموزشی، کتابخانه و موزه الکترونیک، نظرسنجی مجازی، آموزش مفاهیم و ارزش‌ها و بازار محلی و... نیل کند؛ و با شناخت آسیب‌ها و مشکلات آن از تاثیر منفی آن همچون: القای فرهنگ لیبرال دمکراسی، ایجاد آشفتگی در خانواده‌ها، افزایش هنجار شکنی در جامعه، کم‌رنگ شدن نقش نظارتی خانواده، تعارض ارزش‌ها و باورهای اجتماعی، اختلال در شکل‌گیری شخصیت، به خطر افتادن حریم شخصی، شکاف نسل‌ها، اعتیاد به اینترنت و گسترش ارتباطات نامتعارف و سوء استفاده‌های جنسی و... بر شهرستان جلوگیری نماید؛ که در این راستا چندین اقدام پیشگیرانه وجود دارد که مهم‌ترین آن را می‌توان افزایش سواد رسانه‌ای اشاره کرد.

فهرست منابع:

۱. مستخدمین حسینی، حمید (۱۳۹۴). مقدمه‌ای بر روش تحقیق در علوم انسانی، ماهنامه اجتماعی، اقتصادی، علمی و فرهنگی کار و جامعه. شماره ۱۸۷. آذر ۱۳۹۴
۲. نصراللهی، اکبر؛ شریفی، فرزانه (۱۳۹۳) تاثیر فضای مجازی بر تحولات ارتباطات سیاسی، نشریه مطالعات رسانه‌ای. سال نهم، شماره ۲۶

۳. وکیل‌ها، سمیرا (۱۳۹۲) تاثیر فضای مجازی بر عرصه هویت فرهنگی. فصلنامه مطالعات جامعه شناختی ایران. سال سوم. شماره ۹
۴. دهقان، علیرضا (۱۳۸۷) تجربه گردشگری در فضای واقعی و مجازی. فصلنامه تحقیقات فرهنگی. سال اول. شماره ۴
۵. رحمانی، رضا (۱۳۹۰) تاکستان شهری به قدمت تاریخ، تهران: دانشگاه آزاد اسلامی. واحد تاکستان
۶. رحمانی، بهمن (۱۳۹۰) تاریخ و فرهنگ تات در استان قزوین. تاکستان: انتشارات سال
۷. رحمانی، رضا (۱۳۷۷) آشنایی با شهر تاریخی تاکستان. قزوین. عیدزاکانی
۸. رحمانی، منصور (۱۳۸۶) راهنمای گردشگری تاکستان. تاکستان: انتشارات سال
۹. رحمانی، زینت (۱۳۹۲) بررسی جغرافیا برنامه ریزی شهری تاکستان و نقش آن در توسعه جذب توریسم. تاکستان: انتشارات سال
۱۰. (سایت باشگاه خبرنگاران) <https://www.yjc.ir/fa/news/6812382/>
۱۱. (سایت دانشنامه ویکی پدیا) https://fa.wikipedia.org/wiki/فضای_مجازی
۱۲. ... (سایت گردشگری مجازی) <https://wsafar.com/blog/> گردشگری-الکترونیک- e-tourism/
۱۳. (سایت سواد رسانه‌ای) <https://graphteam.ir/> سواد-رسانه-ای-چیست /
۱۴. (سایت فرمانداری سقز) <http://saghez.gov.ir/FA/> شبکه-های-اجتماعی-و-راهکارهای-مقابله-با-آن /

The impact of cyberspace on the city of Takestan

Mohammad Rahmani *¹

Reza Rahmani ²

Date of Receipt: 2021/03/13 Date of Issue: 2020/03/23

Abstract

The purpose of this study is to investigate the impact of cyberspace in Takestan and to introduce opportunities that may put our cyberspace into space and introduce opportunities that are lost by cybercafe. The target population of this research is the people of Takestan. This research has been developed in a lingering way. This research tries to introduce ways of introducing various situations in the city of Takestan, which can be used to cyberspace and identify its damaging issues and eliminate it. Overall, it can be concluded that cyberspace is a newly established community that has its own opportunities and threats; if it is recognized and recruited, then it can be exploited to eliminate the threats as an opportunity to achieve its goals and objectives. Although cyberspace can be an opportunity for the community especially for young people, many of the policies are not practiced at the operational stage. And in addition to fixing the weaknesses of the general plan, it should be considered in the proper way.

Keywords

Cyberspace ,Takestan city ,Opportunities ,threats

1. Student professor of Persian Language and Literature (Ph.D.) in Islamic Azad University of Zanjan. (elmfarhang@chmail.ir)
2. Master of Private Law in Islamic Azad University of Takestan. (Rezarahmani35@yahoo.com)